

לכה את עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

שנה עשירית / גליון תמה
ערש"ק פרשת ויקרא ה'תשע"ד

האומר "רשויות הרבה הן" איך נק' "בעל דין"?

מדוע הפגם בספק עבירה חמור מבאיסור וודאי?

בגדר דין כל חלב לה'

ההאזנה והקליטה בדרכי החסידות

אור
החסידות

פתח דבר

בעזרה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת ויקרא, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון תמה), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים נאמרו הביאורים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני תרי צנתרי דדהבא, לומדי ותמכי אורייתא,
רודפי צדקה וחסד, ראשונים לכל דבר שבקדושה

ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו,
תמיד כל הימים

צוות העריכה וההגהה:

[ע"פ סדר הא"ב]

הרב שמואל אבצן, הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב,
הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

United States

ארץ הקודש

1469 President St.

ת.ד. 2033

#BSMT

כפר חב"ד 6084000

Brooklyn, NY 11213

03-738-3734

718-534-8673

הפצה: 08-9262674

www.likras.org • Likras@likras.org

נדפס באדיבות

The Print House

538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237

718-628-6700

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש.....

ריח ניחוח להוי'

יבאר מ"ש בגמ' דבקרבות נאמר שם הוי' בלבד כדי לשלול "כמה רשויות יש", דכיון שע"י הקרבנות משתנה מידת הדין לחסד, יש מקום לטעות שיש התחלקות ח"ו במציאותו הפשוטה, ועפ"ז יבאר דיוק לשון הגמ' והשייכות להמשך הברייתא (ע"פ לקוטי שיחות ח"ב שיחה ב' לפרשתנו)

ט. פנינים.....

עיונים וביאורים קצרים

י. יינה של תורה.....

"עיקר היראה לזוהר מהספיקות" – תוכנו הפנימי של קרבן אשם-תלוי

עונש הספק יותר מן הוודאי / החטאים ב"לא הודה" מגיעים ממקום עמוק יותר בנפש / זהירות מ"משהו בחמץ" בפסח מעדנת את מהות הנפש / הספק אם עבר עבירה יכול להיות רק אם החטא איננו רחוק ממנו בעצם / צדיק בכל עשיותיו, גם בלא הוד, הם טוב וקדושה (ע"פ לקוטי שיחות ח"ג שיחה לפרשתנו)

יז. פנינים.....

דרוש ואגדה

יז. חידושי סוגיות.....

בגדר דין כל חלב לה'

יקשה במה שהכפיל הרמב"ם לדין זה, וגם שינה ממקום אחד לשני / יבאר דב' דינים נשנו כאן, חדא לאסור הכחוש אף שאין בו מום, ועוד הידור דמשובח ביותר / יקשה עוד מהו שהביא הרמב"ם לדין זה דוקא הכא אף שישנו בשאר מצוות ג"כ, וגם שינה מן הש"ס / יבאר דהרמב"ם חידש כאן דכל חלב לה' אינו רק דין בהנהגת הגברא אלא הוא הידור בהחפצא דקרבן / יוסיף לבאר דמחולק גדר חלות קדושה בקרבן משאר מצות, שאינו רק הסתעפות מעשיית המצוה אלא הוא גדר העשי' / עפ"ז מבאר דהרמב"ם לא מיירי כלל מדין "התנאה לפניו במצות", אלא גדר מחודש בהידור קרבן.

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ז שיחה ב' לפרשתנו)

כד. תורת חיים.....

כו. דרכי החסידות.....

ריח ניחוח להוי'

יבאר מ"ש בגמ' דבקרבנות נאמר שם הוי' בלבד כדי לשלול "כמה רשויות יש", דכיון שע"י הקרבנות משתנה מידת הדין לחסד, יש מקום לטעות שיש התחלקות ח"ו במציאותו הפשוטה, ועפ"ז יבאר דיוק לשון הגמ' והשייכות להמשך הברייתא

א. בפרשת השבוע – ובפרשיות הבאות – מדובר בפרטיות אודות עבודת הקרבנות והמינים השונים שיש בזה, והכתוב אומר כמה פעמים שהקרבנות הם "אשה ריח ניחוח להוי"ה".

ובענין זה מביאה הגמרא (סוף מנחות) ברייתא, וז"ל:

"אמר רבי שמעון בן עזאי: בוא וראה מה כתיב בפרשת קרבנות, שלא נאמר בהם לא 'א-ל' ולא 'אלקים' – אלא 'הוי"ה'; שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק".

והיינו, שבפרשיות אחרות שבתורה מוצאים אנו כמה שמות להקב"ה: לעתים נאמר שם 'א-ל', לעתים שם 'אלקים', ולעתים שם 'הוי"ה'; אמנם בפרשת הקרבנות נאמר רק שם 'הוי"ה' בלבד, והטעם בזה – כדי "שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק".

ובביאור ענינו של ה"בעל דין" מפרש רש"י:

"לאומרים רשויות הרבה הן. והדבר מוכיח, שזה ששמו כך – צום להקריב לו מנחה, וזה ששמו כך – צום להקריב לו פרים, וזה – אילים; לכך נאמר בכלם ריח ניחוח להוי"ה".

וממשיכה הברייתא ואומרת:

"ונאמר בשור הגס 'אשה ריח ניחוח' (פרשתנו א, ט), ובעוף הדק 'אשה ריח ניחוח' (פרשתנו א, יז), ובמנחה 'אשה ריח ניחוח' (פרשתנו ב, ד) – לומר לך: אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוין את לבו לשמים". עכ"ל הנוגע לענייננו (ואמנם יש בהמשך הברייתא עוד ענין, אך אין כאן המקום לבארו).

ב. וצריך ביאור – מהו הקישור בין שני הענינים בהברייתא [א] "שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק", (ב) "אחד המרבה ואחד הממעט", שלכן נאמרו בסמיכות ואף בוא"ו המוסיף ביניהם? ובמפרשים (חדא"ג מהרש"א) כתבו, שזה ש"אחד המרבה ואחד הממעט", היינו, זה שהמרבה והממעט שווים הם במעלתם – הוא ראייה והוכחה על זה שהקרבות הם לשם "הוי"ה" בלבד, ולא ל"אלקים אחרים"; כי אם הקרבות היו ל"אלקים אחרים", בוודאי הם היו מעדיפים את זה המרבה בקרבות על הממעט.

[וז"ל: "משום דהקרבות על הרוב באין לרצות ולפייס את מדת הדין . . ולא היה לו לכתוב בכולם . . אלא שיהיה ריח ניחוח לגבי מדת הדין . . 'אלקים'; ולא נכתב כן, אלא כדי שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק – שלשון זו כתיב גם בעבודה זרה בעבודתה, כגון 'לא תשתחוה לא-ל אחר' ו'אלקים אחרים', שלא יאמרו שהקב"ה . . נתן לאלקים אחרים כח וממשלה בשפלים וצוה לעבדם; לכך כתיב שם 'הוי"ה', שאין לעבוד רק לשם המיוחד. ואמר: והא לך ראייה לזה – נאמר בשור . . ובלבד שיכוין לבו לשמים' דהיינו לשם הוי"ה, אבל אלקים אחרים ודאי דיבחר במרובה באכילה יותר"].

אבל לכאורה אין הדברים מוסברים מספיק:

מהו המקור וההכרח ש"אלקים אחרים" – "וודאי דיבחר במרובה באכילה יותר"? וכי מה הקשר בין הכפירה באחדותו יתברך לבין ריבוי בקרבן ובאכילה כו' וצ"ע.

ג. עוד צריך ביאור:

א) איך זה נקרא האומר "רשויות הרבה הן" בשם "בעל דין", שמתואר זה משמע שלבעל הנחה זו גדר המחייב לבוא עמו בדין ודברים – והרי הוא כופר באחדות ה'!

ב) לאידך גיסא: מה יועיל זה שבקרבות (דוקא) נאמר רק שם הוי"ה, למנוע מ"ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק" – והלא מצינו (כאמור) כמה וכמה מצוות שנאמר בהן גם שם 'א-ל' וגם שם 'אלקים'; ואם כן, גם אם בקרבות לא נאמר אלא שם הוי"ה, הרי עדיין יש "פתחון פה לבעל דין לחלוק" ולומר ש"רשויות הרבה הן", מכח זה שנאמרו שמות נוספים במצוות אחרות!

ד. וביאור הענין:

בקרבנות יש כמה סוגים (ראה פרטי הסוגים בפירוש המשניות להרמב"ם בהקדמה לס' קדשים), ולכן היה מתאים לכאורה שייאמרו בהם שמות שונים:

ישנם הבאים לכפרה, כמו חטאת ואשם, שהם באים לרצות את מדת הדין של מעלה, אשר על כן היה מתאים שיאמר בהם שם 'אלקים';

ישנם קרבנות הבאים בתור הודאה על החסד שנעשה עם האדם, כקרבן תודה, וכמו כן קרבנות שמביאים בקשר לשמחה, כמו שלמי שמחה – ובהם הלוא מתאים השם 'א-ל' המורה על החסד [כמו שכתוב (תהלים נב, ג): "חסד א-ל כל היום". וכן איתא בזהר ח"א צד, א. תיקוני זהר תיקון כב (סז, א). וראה זהר ח"ג ל, ב ובניצוצי אורות שם. ועוד].

אף על פי כן, לא מצינו בכל הקרבנות אלא שם "הוי"ה" בלבד; ועל זה מבאר הטעם – "שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק":

אין הכוונה כאן למי שאומר "רשויות הרבה הן" בפשוטו של ענין ("אלקים אחרים"), כי אז לא היה נקרא "בעל דין" כלל!

הכוונה היא לזה הסובר שבוודאי בורא אחד הוא (ואין שני לו ח"ו), ורק שכלולים בו "רשויות הרבה": יש בו מדת החסד כענין אחד, ומדת הדין כענין שני. וכמו האדם, להבדיל, שהוא אחד – אך הוא כלול מכמה מדות מחולקות ונטיות שונות ונפרדות זו מזו.

ולכן, אם היה הכתוב מייחס סוג מסויים של קרבנות לשם 'א-ל' וסוג אחר לשם 'אלקים', הרי ניתן "פתחון פה" להנחתו של ה"בעל דין" לומר, כי "רשויות הרבה הן" בתוך ה"אחד" עצמו, וכל קרבן נקרב ומשתייך רק ל"רשות" ו"חלק" מסויים ונפרד ח"ו במציאות הבורא יתברך.

ומדוייק לפי זה הלשון "שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק":

האמת היא הרי, שהבורא יתברך הוא בתכלית האחדות הפשוטה – אך ה"בעל דין" רוצה "לחלוק", הוא טוען שיש למעלה (ח"ו) ענין של התחלקות ופירוד, בדוגמת האדם שמציאותו מורכבת מכמה חלקים כו'.

ה. והנה, טעות זו – "לחלוק" ח"ו בתוך מציאות הבורא יתברך כו' – עלולה להתעורר בעיקר כשלומדים פרשת הקרבנות:

ענין הקרבנות הוא לפעול שינוי ותוספת רצון, כביכול, למעלה, שזהו ענין ד"ריח ניחוח". ובפרט בקרבנות הבאים לכפר על חטא האדם, שבחטאו עבר על רצונו יתברך – ותכליתו של הקרבן הוא שיהיה מרוצה לפניו יתברך. וכמו שכתוב בתחילת פרשתנו (א, ד): "ונרצה לו לכפר".

וכיון שכן הרי מובן ששינוי זה, הנעשה על ידי הקרבנות, יש בו משום נתינת מקום ("פתחון

לקראת שבת

פה") להטועים ואומרים שישנה ח"ו "התחלקות" של "רשויות הרבה" במציאות הבורא ברוך הוא, כי השינוי ברצון מדין לחסד לכאורה מוכיח שיש "התחלקות" לנטיות שונות והפכיות, מדת החסד ומדת הגבורה כו'.

ולכן, דוקא בפרשת הקרבנות חשש הכתוב ליתן "פתחון פה לבעל דין"; ומטעם זה, בכל הקרבנות – אף שהם מחולקים זה מזה בתכלית – נאמר רק שם אחד ודוקא שם 'הוי"ה', שהוא שם המפורש, שם העצם ושם המיוחד (ראה סוטה לח, א. רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ו ה"ב. פרדס שער יט. ועוד), המורה שהשם יתברך הוא למעלה מכל ענין של שינוי והתחלקות – בכדי להורות שכל הקרבת הקרבן הוא לשם 'הוי"ה', שלמעלה מעניני התחלקות ושינויים.

וזה גופא מלמדנו, כי גם מה שכן מצינו התחלקות בהשמות (במצוות אחרות כו'), הוא רק מפני ש"לפי מעשי אני נקרא" (שמות רבה פ"ג, ו), היינו כפי שהבורא ברוך הוא נראה לנו לפי מעשי, הנהגתו והשפעתו בעולם, אבל לא שיש ח"ו התחלקות במציאותו הפשוטה.

[וראה בביאור הענין ב'שרש מצות התפלה' בסו"ס 'דרך מצוותיך' לאדמו"ר הצמח צדק – פרקים ד-ו: "הוא יתברך המלוּבש במדת החסד הוא ממש אחדות פשוט כמו שהוא קודם הצמצום, אלא שנראה בו הצמצום לענין ההנהגה, וזהו 'לפי מעשי אני נקרא' – אני ממש, שהרי אני כמו שאני הוא קודם ההתלבשות במדה זו כו'". ועיי"ש עוד באורך].

ו. ולפי זה יובן תוכן הקישור שבין הענין הראשון בברייתא ("שלא ליתן פתחון פה לבעל דין לחלוק") ובין הענין השני ("אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין את לבו לשמים"):

לאחר שבבא הראשונה מבארת שאין התחלקות ושינוי במקום שהקרבנות מגיעים ועולים למעלה, מכיון שכולם הוא לשם הוי"ה (ו"לא נאמר בפרשת קרבנות... אלא הוי"ה") –

באה הבבא השניה לשלול גם סוג שני של התחלקות בענין הקרבנות מצד האדם המקריב למטה, שאין הפרש בין המרבה והממעיט בכמות הקרבן, "ובלבד שיכוין את לבו לשמים".

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

טעם שלא נתפרשו קרבנות חובה בראשונה

אדם כי יקריב מכם
בקרבנות נדבה דבר הענין
(א, ב. רש"י)

לכאורה תמוה, למה התחיל דיני קרבנות בקרבנות נדבה, ולכאור' הו"ל להתחיל בקרבנות שנתחייב בהן האדם כחטאת ואשם וכיו"ב, ועוד, שקרבנות ציבור שנתחייבו בהן כלל ישראל לא נאמרו כאן כלל?

וי"ל דבאמת עיקרה של פרשה זו אינה הלכות קרבנות, דפרשת קרבנות בעיקרה היא להלן (באחרי, אמור, פנחס וכיו"ב) ולכן לא נאמרו כאן דיני קרבנות צבור, דאין כאן מקומם.

אלא שמכיון שבאותו זמן עמדו ישראל זמן מועט לפני היום השמיני למילואים, היו צריכים לדעת דיני הקרבנות שיתחייבו בהן בשמיני למלואים, ולכן נתפרשו כאן דיני הקרבנות שהיו צריכים לדעת דיניהם מיד.

ועפ"ז מובן למה נתפרשו דיני קרבנות נדבה ראשונים, כי אינו מסתבר כלל שמיד בשמיני למלואים, יום בו שרתה שכינה במשכן, יחטאו בני"י ויתחייבו מיד בקרבנות חובה, ונתחייבו בהן רק אחרי זמן.

משא"כ קרבנות נדבה, הרי כמו שנדבו בני"י למלאכת המשכן בנדיבות גדולה, כמו"כ מסתבר שהקריבו מיד בשמיני למלואים, קרבנות נדבה, ולכן נתפרשו דיניהם ראשונים, כי הקריבו אותן לפני קרבנות חובה.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"י"ב ע' 9 ואילך)

אדה"ר כמושל בכיפה

אדם כי יקריב מכם

"אדם – למה נאמר, מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל שהכל הי' שלו אף אתם לא תקריבו מן הגזל"
(א, ב. רש"י)

לכאורה צ"ע איך "הכל הי' שלו", דלא מצינו שעשה אדה"ר קנין המועיל בכל הדברים שבעולם, וא"כ איך נקנה לו "הכל"?

וי"ל ע"פ המבואר ברמב"ם (הל' מלכים פ"ד ה"י) בנוגע למלך ש"כל הארץ שכובש הרי היא שלו ונותן לעבדיו ולאנשי המלחמה כפי מה שירצה ומניח לעצמו כפי מה שירצה". דמבואר מזה דע"י כיבוש נקנית המדינה כולה לכובשה, ולא בעי א' משאר דרכי הקנינים.

והנה זה שמלך צריך לכיבוש מלחמה כדי לקנות, הוא מכיון שהמדינה האחרת היא בבעלותו של מלך אחר הנלחם נגדו, וע"כ במלחמה, כשרוצה להוציא המדינה מרשותו ולהכניסה תחת בעלותו ושליטתו – צריך כיבוש. משא"כ אי ליכא מלכות ושליטה המנגדת, לא בעי כיבוש כדי לקנות, והמדינה נקנית למלך בזה גופא שנמצאת תחת שליטתו.

ועפ"ז י"ל דמכיון שכשנברא אדה"ר, הי' יחידי בעולם, ושולט על הכל, בזה נכבש כל העולם תחתיו ונעשה שלו.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"י"ב עמ' 8 ואילך)

"עיקר היראה ליזהר מהספיקות" תוכנו הפנימי של קרבן אשם-תלוי

עונש הספק יותר מן הוודאי / החטאים ב"לא הודה" מגיעים ממקום עמוק יותר בנפש / זהירות מ"משהו בחמץ" בפסח מעדנת את מהות הנפש / הספק אם עבר עבירה יכול להיות רק אם החטא איננו רחוק ממנו בעצם / צדיק בכל עשיותיו, גם בלא הוד, הם טוב וקדושה

בסוף פרשתנו מבוארים דיני אשם תלוי¹: ואם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו. והביא איל תמים מן הצאן בערך לאשם אל הכהן וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע ונסלח לו. אשם הוא אשם אשם לה'. כלומר: השוגג באיסור כרת – קרבנו חטאת, ואם מסתפק אם חטא, "כגון חלב ושומן לפניו, וכסבור ששתיהן היתר, ואכל את האחת. אמרו לו: אחת של חלב היתה, ולא ידע אם זו של חלב אכל, הרי זה מביא אשם תלוי. ומגין עליו כל זמן שלא נודע לו שודאי חטא, ואם נודע לו לאחר זמן יביא חטאת"².

וידועים דברי רבינו יונה בזה (ברכות א, ב ד"ה והא אמרינן): "זהו עיקר היראה ליזהר מהספיקות, ושלא לעשות המצוות ע"ד ההרגל, שעונש הספק יותר מהוודאי; וכן מצינו שעל הוודאי מביא

(1) פרשתנו ה, יז-יט.

(2) ל' רש"י שם.

לקראת שבת

יא

חטאת, ואמרינן³ ד"חטאת דנקא" כלומר: שאפי' לא יהיו דמי כשבה או שעירה שיביא לחטאת אלא "דנקא" די לו בזה. ו"דנקא" היא מעה והוא שתות הדינר . . ואם מביא אשם על הספק . . צריך להביא ב' סלעים שהם מ"ח מעין . . והטעם בזה למה החמירו על הספק יותר מן הוודאי אומר מורי הרב [רבינו יונה] שהוא מפני שעל הוודאי משים האדם החטא אל לבו ודואג ומתחרט עליו וחוזר בתשובה שלימה אבל על הספק עושה סברות ואומר אותה חתיכה שאכלתי אולי היתה מותרת ולא ישית אל לבו לשוב ולזה החמירו בו יותר".

כלומר: עיקר הכפרה שבקרבן היא ע"י התשובה, ולכן, כאשר האדם יודע שעבר עבירה, וחפץ הוא לשוב בלב שלם – די לו בקרבן חטאת בן מעה אחת; אבל כאשר יש אצלו ספק אם בכלל עבר את העבירה, צריכים למצוא דרכים לגרום לו שיתחרט וישוב אל ה' מכל ליבו, ולכך צריך שיהיה האשם-תלוי הבא על הספיקות – יקר הרבה יותר (מ"ח מעין)⁴.

אמנם עדיין יש להבין: הן-אמת שמצד עניין התשובה על החטא יש מקום להעניש יותר בקרבן אשם-תלוי, ששם אין התשובה שלימה; אך הרי לא זהו כל עניין הקרבנות – הקרבן סגולתו גם לכפר⁵ ולהעביר את הפגמים שנוצרו ע"י החטא, וכפי סוג החטא והפגם – כן הוא סוג הקרבן שסגולתו להעבירו. ועל-כרחך, זה שקרבן אשם-תלוי יקר יותר מקרבן חטאת, הוא גם כי הפגם הנעשה ע"י ספק עבירה הוא חמור יותר מהנעשה ע"י עבירת וודאי.

וצריך להבין את משמעות הדברים, שהעובר ספק עבירה – הפגם שנעשה ע"י חמור יותר מהנעשה ע"י איסור וודאי.

דבר פשוט הוא שאף שהחטא נעשה בשוגג ולא במזיד צריך הוא לכפרה, וכלשון רש"י: "שאע"פ שאינו יודע שחטא יש לו לדאוג, שכל השוגגין צריכים כפרה לכשידעו אלמא קודם ידיעה ענושים הן".

וטעם הדבר: זה עצמו שהוא יכול היה להיכשל בעבירה, אפי' שלא ברצונו ושלא בידיעתו, מוכיח שהנהגתו הכללית אינה כדבעי; שהרי אילו הייתה דרכו והנהגתו הכללית כדבעי – לא היו מזמנים לו שיחטא, ד"לא יאונה לצדיק כל און"⁶.

(3) זבחים מת, א.

(4) והביא זה רבינו הזקן להלכה בדיני תשובה דראש-השנה (או"ח סי' תרג), וז"ל: "וספק עבירה צריכה יותר תשובה מעבירה ודאית, כי על עבירה ודאית אדם מתחרט בכל לבו, אבל ספק עבירה הוא מתברך בלבבו לומר "שמא לא עשיתי עבירה", ואינו מתחרט עליה חרטה גמורה והרי נשאר עונש העבירה עליו; ולכך היה צריך קרבן אשם תלוי הבא על הספק להיות יותר ביוקר מקרבן חטאת הבא על הודאי".

(5) כידוע המבואר באגרת-התשובה שבתניא (פ"א) ש"כפרה" הוא מלשון העברת הזוהמא, כמו "לכפורי ידיה".

(6) שבועות ב, א ד"ה תולה.

(7) משלי יב, כא.

ובסגנון החסידות: כאשר אדם מתנהג שלא כדבעי למהוי, ועד שמעשיו הם כ"מעשי בהמה"⁸, ואפילו אינו עובר דבר איסור ממש ח"ו, אלא סתם משתמש בגופו "הרבה באכילה ושתייה ושאר ענייני עולם הזה"⁹ – הרי הוא מחזק את טבע את ה"נפש הבהמית" שבקרבו – וזה מביאו אח"כ לעבור עבירות בשוגג, וכמבואר בתניא¹⁰ ש"השגגות הן מהתגברות נפש הבהמית".

ועפ"ז: אותם הדברים שנעשים ע"י האדם בדרך-ממילא ולא בכוונה תחילה, מראים עוד יותר על תכונות נפשו ומהותו באמת. שהרי כל דבר שנעשה בכוונה ורצון – מנוהל הוא ע"י השכל, אבל אותם הדברים שנעשים כאילו מעצמן, הרי הם מראים יותר אודות מהותו האמיתית של האדם העושה, במה הוא "מונח" והיכן התענוג שלו.

הצדיק, כל תענוגו הוא באלוקות – ולכן כל פעולותיו כולם הם מעשי טוב וקדושה; ומי שמסוגל לחטוא, ולו בשוגג בלבד – הרי זו ראייה שאינו צדיק, ותענוגו נמצא בעניינים בלתי-טובים.

כשאדם עובר עבירה מדעתו ובמזיד, רח"ל, הרי זו הוכחה שפעת הוא עשה פעולה בלתי-טובה; אך אין אנו יודעים עד כמה עמוקה השפעת הדבר שעשה על נפשו. ייתכן שכל שייכותו למעשה האיסור הוא רק בשעת החטא, ועומק הדעת ש"הכניס" בפעולה זו – אבל כשהוא עובר עבירה בלא הודע, והיינו שפעולה זו נעשתה ע"י כמו "מעצמה" – אזי ניתן לדעת היכן מונח עצם המציאות שלו, שעמוק יותר מכוונה ודעת גרידא – ומציאות זו היא ה"מושכת" אותו לעשות פעולות אלו.

על-פי יסוד זה יובן גם הא דאיתא בכתבי האריז"ל¹¹ "הנזהר ממהו חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה כולה" – ואינו מובן: אחד מיסודי הדת היא הבחירה החופשית שניתנה לאדם, וכיצד אפשר לומר שאם יישמר ממהו חמץ במשך שמונה ימים – ייטלו ממנו את הבחירה!?

אלא הפירוש הוא פשוט: אין האריז"ל מדבר בחטאים במזיד – האדם נשאר תמיד בעל בחירה, וביכולתו תמיד לבחור כיצד הוא רוצה להתנהג; אלא בחטאים בשוגג: כאשר האדם נזהר ממהו חמץ בפסח, הרי מהותו מתעדנת, ובמידה מסויימה נעשית היא למהות של קדושה – שע"ז מאבד הוא את המשיכה לעבירות.

[והטעם שדווקא הנזהר ממהו חמץ – נעשית מהותו מציאות קדושה: מצה עניינה ביטול (שאינו תופח) ואמונה (מיכל" דמהימנותא) – וכשהאדם הוא בביטול ויש בו האמונה בא הוא לקיום כל המצוות¹²; והחמץ, היפך המצה עניינו גאוה – המביא במילא לכל מיני רע].

(8) ראה סוטה יד, א.

(9) לשון התניא ליקוטי-אמרים פי"ג.

(10) אגה"ק סו"ס כח.

(11) הובא בבאר-היטב ר"ס תמ"ז.

(12) ראה תניא פל"ג (כי ע"י האמונה לבדה יבא לקיום כל התרי"ג מצוות).

לקראת שבת

יג

וכעת יובן עניינו הפנימי של קרבן אשם-תלוי:

ונקדים להבין הטעם שנקט בגמרא¹³ הדוגמה לאשם תלוי, מספק חלב ספק שומן. דלכאורה ישנם כמה וכמה מקרים של ספק עבירה, ומדוע תפסה הגמרא דוקא בדוגמא זו?

אלא שכאמור, אשם-תלוי מביאים על ספק עבירה בשוגג – ומכיון שהעבירות בשוגג מגיעות מצד התענוג שבאדם, שאינו בענייני קדושה, לכך הדוגמא היא מ"ספק שומן ספק חלב" שכידוע שהחלב והשומן באים מהתענוג שבאכילה.

דזהו התוכן דאשם תלוי: כאשר אדם עובר עבירה בשוגג וודאי – יודעים אנו בוודאי שתענוגו ומהות נפשו מונחים במקום בלתי-טהור; אבל כאשר אדם מסתפק אם עבר עבירה בשוגג, תוכנו של הספק הוא: האם מהותו ותענוגו הוא בדברים המותרים ("שומן") או בדברי איסור ("חלב").
ודבר זה הוא בכל ספק עבירה באשר הוא – ולכך נקטה הגמרא דוקא "ספק חלב ספק שומן".

וזה חומר באשם-תלוי מבחטאת: כאשר אדם עבר, רח"ל, עבירה בשוגג בוודאות, יודע הוא היטב מעמדו ומצבו, אשר לא-בטוב הוא, והאלוקים אינה לידו בשביל חלקו בהיפך-הטוב עוד קודם מעשה האיסור. ואמנם, אחרי שנודע לו מצבו, נשבר ליבו בקרבו והוא מחליט שכך לא יכול להיות.

"אבל ספק עבירה הוא מתברך בלבבו לומר "שמה לא עשיתי עבירה"¹⁴ – והרי זה מראה על שייכות עמוקה יותר לרע, שלכן אין הוא יכול אפילו לדעת שמצבו לא כראוי.

מכיוון שהיודע שעבר עבירה בשוגג – הרי עדיין עצם מהותו היא טובה, והעבירה היא סתירה למציאותו, ורק שהרע שבנפשו הבהמית התגבר עליו והצליח למשוך אותו לעשיית רע. דהיינו: הנפש הבהמית מושכת אותו לעשות רע, אבל אין זאת שהיא מהות מציאותו האמיתית. אבל העובר עבירה בספק, ו"מתברך בלבבו" כנ"ל, הרי זה סימן שהרע נעשה חלק ממציאיותו, עד שאינו "מפריע" לו בכלל – ולכן אינו יודע אם בכלל עבר עבירה...

ומאחר והפגם שנעשה ע"י ספק איסור עמוק יותר בנפשו – לכך צריכה נפשו כפרה גדולה יותר, קרבן אשם תלוי שעולה בדמים מרובים מקרבן חטאת.

המורם מהאמור: כאשר מסתפק אדם אם עבר עבירה – גם אם כלפי שמיא גליא שלא עבר (שלכן לא מגיע לו שום עונש ח"ו), הרי עצם הדבר שאינו יכול לדעת אם עבר עבירה, ה"ז ראייה והוכחה אודות מצב נפשו, שיש לו שייכות לאותה עבירה, כיון שאם לא הייתה לו שום שייכות למעשה העבירה, לא היה מסתפק אודות כך; ואם בכל-זאת אין זה מפריע לו, וביכולתו לחשוב שהנהגתו היא כדבעי – הרי שבמידה מסויימת הוא בדרגא גרוע יותר מהעובר איסור וודאי, שוגג או מזיד.

13 כריתות יז, ב.

14 לשון אדמו"ר הזקן שבהע' 4.

לקראת שבת

כל-זה הוא בנוגע לתיקון מצב הנפש, אבל ב"דיני שמים" העיקר הוא העשייה בפועל – עשיית עבירה, רח"ל, היא נגד רצון השי"ת, ולכן אם כלפי שמיא גליא שהוא לא עבר עבירה, אף שמצד נפשו הוא שייך לזה, לא מגיע לו שום עונש ח"ו.

ולכך נפסק הדין¹⁵ ד"אשם תלוי . . שהקריבן בחוץ פטור" – מכיון שיכול להיות שאינו מחוייב בקרבן, א"כ אינו "קדשים", וגם אם הקריבו בחוץ ה"ה פטור מן הכרת – ו"כל שאין זדונו כרת אין שגגתו חטאת" והוא פטור.

פנינים

דרוש ואגדה

מוח שליט על הלב

אשר נשיא יחטא

לשון אשרי, אשרי הדור שהנשיא שלו נותן לב להביא כפרה על שגגתו

(ד, כב. תוי"כ הובא ברש"י עה"פ)

יש לפרש זה ע"ד הרמז בעבודת האדם לקונו:

איתא בתנחומא (פקודי, ג) שהעולם נק' "גוף גדול" והאדם "עולם קטן", ועפ"ז כשם שב"גוף גדול" יש נשיא ומלך כמו"כ ב"עולם גדול" ישנו ה"מלך" שבו, שהוא הראש והמוח השולט על כל הגוף.

וזהו הרמז בדברי חז"ל:

אם רוצים שה"דור" (האדם) לא יכשל ח"ו בחטא ועון, עד שהנהגתו תהי' בבחי' "אשרי" – ה"ז כ"שהנשיא שלו נותן לב", שה"מוח" (נשיא) שולט על הלב, כדאיתא בספר התניא (פי"ב) ש"כל אדם יכול ברצונו שבמוחו להתאפק ולמשול ברוח תאוותו שבלבו שלא למלאות תאוות לבו במעשה דבור ומחשבה כו"ל.

ולאידך, באם חלילה נכשל בחטא, אפי' בשוגג – לא סגי במה שבמעשיו יעשה תשובה, "להביא כפרה על שגגתו", אלא צריך להתעמק במחשבתו בחומר הדבר שעבר על רצונו ית', ואז ה"הנשיא שלו נותן לב" שה"מוח" פועל הכנעה ב"לב", להיות נשבר ונדכה, וזה דוקא מה שפועלת העברת רוח הטומאה לגמרי מכל וכל.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ז עמ' 40 ואילך)

הדם מתמצה ויורד

ונמצה דמו על קיר המזבח

כובש בית השחיטה על קיר המזבח והדם מתמצה ויורד

(א, טו. רש"י)

יש לבאר זה בדרך החסידות:

ידועים דברי הרמב"ן (פרשתנו א, ט) שתוכן עבודת הקרבנות הוא שיחשוב האדם "כי חטא לאלקיו בגופו ובנפשו וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה כו' דמו תחת דמו נפש תחת נפש כו'".

ומבואר בתורת החסידות (ראה סה"מ תש"ט מאמר ד"ה טעמה כי טוב סחרה פ"ב. ועוד) דזה שמקריבין את חלבו ודמו של הקרבן על המזבח, הוא כי הכפרה על חטאי האדם מגיעה ע"י שהאדם מקריב עצמו להקב"ה, שבמקום להתענג מעניני עוה"ז יקריב את "חלבו" – התענוג שלו לעבודת הקב"ה, ובמקום שיהי' שקוע ראשו ורובו בעניני עוה"ז יקריב את דמו, והיינו "רתיחת הדמים" לו ית', שההתלהבות שלו תהי' רק בעבודת הבורא.

וזהו מה שכותב רש"י כאן בסיום עבודות קרבן עולה, שהכפרה הבאה ע"י הקרבן היא ע"י ש"כובש" את התענוג שלו, ו"הדם מתמצה ויורד", שכל ההתלהבות והתענוג שלו בעניני עוה"ז ה"ה "סוחטו" ומוציאו ומקריבו לו ית'.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ז עמ' 16 ואילך)

בגדר דין כל חלב לה'

יקשה במה שהכפיל הרמב"ם לדין זה, וגם שינה ממקום אחד לשני / יבאר דב' דינים נשנו כאן, חדא לאסור הכחוש אף שאין בו מום, ועוד הידור דמשובח ביותר / יקשה עוד מהו שהביא הרמב"ם לדין זה דוקא הכא אף שישנו בשאר מצוות ג"כ, וגם שינה מן הש"ס / יבאר דהרמב"ם חידש כאן דכל חלב לה' אינו רק דין בהנהגת הגברא אלא הוא הידור בהחפצא דקרבן / יוסיף לבאר דמחולק גדר חלות קדושה בקרבן משאר מצות, שאינו רק הסתעפות מעשיית המצוה אלא הוא גדר העשי' / עפ"ז מבאר דהרמב"ם לא מיירי כלל מדין "התנאה לפניו במצות", אלא גדר מחודש בהידור קרבן.

א.

יקשה במה שהכפיל הרמב"ם לדין זה, וגם שינה ממקום אחד לשני

בסוף הל' איסורי מזבח, אחר שמנה הרמב"ם מיני שמנים הכשרין למנורה והוסיף "אבל למנחות כולן כשירין" (פ"ז ה"ח-י), המשיך בהלכה בפ"ע (הי"א), וז"ל:

"ומאחר שכולן כשרין למנחות למה נמנו כדי לידע יפה שאין יפה למעלה ממנו והשוה והפחות שהרוצה לזכות עצמו יכוף יצרו הרע וירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה המשובח

ביותר שבאותו המין שיביא ממנו. הרי נאמר בתורה (בראשית ד, ד) והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן וישע ה' אל הבל ואל מנחתו. והוא הדין בכל דבר שהוא לשם הא-ל הטוב שיהי' מן הנאה והטוב. אם בנה בית תפילה יהי' נאה מבית ישיבתו. האכיל רעב יאכיל מן הטוב והמתוק שבשולחנו. כסה ערום יכסה מן היפה שבכסותו. הקדיש דבר יקדיש מן היפה שבנכסיו וכן הוא אומר (פרשתנו ג, טז) כל חלב לה' וגו'.

(1) בשו"ע יו"ד סו"ס רמח הועתק ל' הרמב"ם (מלבד

גופא, שבלא זה יהי' אסור למזבח (אף שאין בו פסול חיובי ד"בעל מום", ורק) שחסרה בו מידה ההכרחית המחוייבת מדין "מובחר".

וכעין מ"ש הרמב"ם בפרק ב' (ה"ח), "ארבעה חוליים אחרים (מי שבלובן עינו יבלת שאין בו שער, אם נגממו קרניו כו') אם נמצא אחד מהם בבהמה אין מקריבין אותה לפי שאינה מן המובחר⁴ והכתוב אומר מבחר נדרין".

ולמעלה מזה, ישנו לסוג המובחר שאינו רק במה שלא נמצא בבהמה אחד מן החוליים וכיו"ב (שאו אסורה למזבח⁵), אלא גם (ובעיקר) לשלול שלא יהא "שה כחוש וכעור"⁶, שאינו בכלל יפה וטוב. דגם כשחסר גדר "מובחר" הלזה – אסור להקריב ממנו לכתחילה. כמ"ש הרמב"ם (רפ"ז, הובא לעיל), "לא כל דבר שאינו פסול מביא אותו לכתחילה כיצד הי' חייב עולה לא יביא שה כחוש וכעור ויאמר הרי אין בו מום ועל זה נאמר (מלאכי א, יד) וארור נוכל וגו' אלא כל שיביא לקרבן יביא מן המובחר".⁷

4) אבל "הזקן . . החולה כשהוא רועד מפני חולי וכשלוך כחו" הרי"ז גום (ולא רק אינו מן המובחר) – רמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ז ה"ב.

5) ראה פ"ג הי"א בהל' איסורי מזבח: נמצאו כל האיסורין למזבח הרי הן י"ד ואלו הן בעל מום ושאינו מן המובחר כו'. אלא שבפ"ב שם מסיים "ואם הקריבן יראה לוי שהורצו". ולהעיר מקריט ספר (להמבי"ט) שם ד"מבחר נדרין דכתיב למצוה הוא ולא לפסול". ולפ"ז לכאורה לא הוי גדר אחר ממ"ש ברפ"ז שם. וראה לקמן הערה 7 וצ"ע.

6) בגדר כחוש בקדשים – ראה ציונים לתורה (להר"י ענגל) כלל יג. צפע"נ (המלוקט) הל' איסורי מזבח רפ"ז. וש"נ. לקו"ש חי"ב שם.

7) בקריט ספר לרמב"ם הל' שגגות פ"ב הט"ו כ' (דהרמב"ם מפרש בגמ' (מנחות סד, א) נמצא כחושה בבני מעיים כלומר שנמצא טריפה בבני מעיים) ונקיט כחושה דכחושה נמי פסולה משום הקריבהו נא

ויש להקשות בזה, הא דין זה דצריך להביא "מן המובחר" כבר כתבו הרמב"ם לעיל בריש הפרק (רפ"ז): "לא כל דבר שאינו פסול מביא אותו לכתחילה כו' אלא כל שיביא לקרבן יביא מן המובחר". וילפינן להא מן הכתוב (ראה יב, יא. והביאו הרמב"ם כבר בהלכות שלפנ"ז – פ"ב ה"ח) "מבחר נדרין (נדריכם²)". וא"כ, מהו הדין החדש שבא הרמב"ם להשמיענו בהלכה הנ"ל שבסוף הפרק, וחזינן בדבריו שנתכוון לחדש בה דבר, דהא בהלכה זו יליף – לא מן הכתוב הנ"ל שהביא בהלכות שלפנ"ז, רק – מהא דנמנו מיני שמנים. וגם דייק לומר כאן לענין דין זה, שהוא כרוך ברצון האדם, "הרוצה לזכות עצמו". ולבד מזה, שינה כאן להוסיף עוד ראיות, "הרי נאמר בתורה והבל גו"³, "כל חלב לה' וגו"⁴.

ב.

יבאר דב' דינים נשנו כאן, חדא לאסור הכחוש אף שאין בו מום, ועוד הידור דמשובח ביותר

ובפשטות נ"ל בזה, בהקדם דבגדר "מן המובחר" דקרבות איכא כמה מדריגות ושיעורין³, כדמשמע בדברי הרמב"ם עצמו, דישנו סוג הפחות ביותר שבמינים המובחרים

התחלתו "ומאחר . . הפחות". ויביא קרבנו . . והוא הדין" אף שבשינויים (וכדמוכח מזה שבב"י לטור שם בסוף הסימן העתיק ל' הרמב"ם כצורתו) – ונתבאר בהתועדות ש"פ בא תשמ"ה.

2) כצ"ל לכאורה ככתוב.

3) נוסף על הדין "מובחרין" שכ' הרמב"ם בריש ההלכות (רפ"א), ש"ל שהוא פרט בתמימים, כמובן מזה שכללם ביחד "מצות עשה להיות כל הקרבנות תמימין ומובחרין שנאמר תמים יהי' לרצון זו מ"ע" (ועד"ז הוא בריש פ"ו שם). או שהוא ענין בפ"ע – ראה לקו"ש חי"ב ע' 130 בהערות. ואכ"מ.

לקראת שבת

ואחריו השני כו", דלפ"ז מובן מה שנמנו, שכיון שישנו דין ד"מבחר נדריכם" זקוקים אנו לידע דרגות השמנים ע"מ לקיים "מן המובחר".

אלא דמזה עצמו מוכח, דהרמב"ם ס"ל דמדין "מן המובחר" לבד, עדיין אין אנו מוכרחים לידע דרגות השמנים, כיון דדין "מן המובחר" הוא רק לשלול שלא יהא "כחוש וכעור" ובזה די, אבל ליכא חיוב להביא דוקא מן המשובח ביותר. וזהו שכ' כאן "למה נמנו כו", ר"ל דהא דנמנו כמה דרגות הוא רק לדינא ד"כל הרוצה לזכות עצמו", שאז צ"ל מן המשובח ביותר.⁸

[וכן מובן ממ"ש הרמב"ם בהל' מעשה הקרבנות (פ"טז ה"ד), "מי שנדר שור או איל או כבש או עגל וכיוצא בהם לא יביא כחוש ביותר שבאותו המין כו' ואינו חייב להביא היפה השמן ביותר שאין שם למעלה ממנו אלא יביא הבינוני. ואם הביא הכחוש יצא ידי נדרו". דהתם מיירי הרמב"ם מענין חיוב מדין נדר, ולא הזכיר כלל להביא יפה ושמן מדין מבחר נדריכם].

וזהו שמחדש כאן הרמב"ם סוף הל' איסורי מזבח, ד"הרוצה לזכות עצמו יכוף יצרו הרע וירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר" – היינו, לא רק שצ"ל מה שאינו כחוש וכעור – בינוני או למעלה מזה – אלא "היפה המשובח ביותר".

וזה ילף הרמב"ם לא מן הכתוב "מבחר נדריכם", אלא מהא דנמנו מיני שמנים, וגם הביא ע"ז הא ד"הבל הביא גם הוא מבכורות צאנו וחלביהו" ו"כל חלב לה" – ודוקא מהא ילפינן ד"הוא הדין בכל דבר שהוא לשם הא-ל הטוב שיהי' מן הנאה והטוב" (משא"כ דין "מבחר נדריכם" הוא דין מיוחד רק בקרבנות).

וכן מוכח מהמשכיות לשון הרמב"ם כאן, במה שכ' "ומאחר שכולן כשרין למנחות למה נמנו", דלכאורה אי"מ הא כבר מבואר לנו היטב מה שנמנו, אחר שהזכיר כבר הרמב"ם לעיל (ה"ט) בדין "מבחר נדריכם", ד"אע"פ שכולן כשרין למנחות הראשון אין למעלה ממנו

8) וגם גבי שמנים למנחות – ראה פיה"מ להרמב"ם (משנה מנחות שם ע"א) "ור"ל שוין למנחות ואין יתרון לזה על זה אלא למי שרוצה מצוה מן המובחר", ומפשטות המשך לשונו משמע⁸ דגם באותם ה"שוין למנחות" יש "יתרון לזה על זה . . למי שרוצה מצוה מן המובחר" ("שוין" הכוונה בכשרותם, וגם מצד הדין ד"מבחר נדריכם"). ומה שמסיים "אבל הרוצה היפה והטוב כבר ידוע מעלתן בשבחן" – כוונתו ע"פ סדרם במשנה, שהשני שבראשון קדם לראשון שבשני (וכיו"ב בהשאר). וראה ל' רש"י ור"ג שם רע"ב. ולהעיר שבס' היד מונה אותם במספר סידורי (ולא כבמשנה) – מא' עד ט'.

ועפ"ז תומתק ההוספה בס' היד כאן בה"א לגבי ה"ט: בה"ט איירי רק מצד הדין ד"מבחר נדריכם" ובזה אין נפק"מ בהעילוי שבשמנים השווים עצמם: וע"ז מוסיף בה"א, ד"הרוצה לזכות עצמו כו' ויביא . . מן היפה המשובח ביותר" – גם מבין השמנים השווים גופא.

א) ראה תרגום קאפח שם. ולכאורה יש שם טה"ז וחסרה תיבת "אלא".

ב) דאה ע"ז הר המורי' לרמב"ם שם סקל"ד שמפרש כן לדעת התוס' (שם ע"ב ד"ה שוין למנחות) – אלא שלפירושו ראשון שבשני מובחר יותר משני שבראשון גם לגבי מנחות (כמו במנורה). ולהעיר מרא"ם שהובא בלח"מ שם.

לפחתך היכא דאית שמינה (וכברש"י שם ד"ה אפי' נמצאת). וברמב"ם הל' איסורי מזבח פ"ב ה"י כ' הטעם דהקריבהו נא לפחתך לגבי טריפות האסורות. וראה צפע"נ המלוקט שם. בהנסמן בהערה 6.

ג.

יקשה עוד מהו שהביא הרמב"ם לדין זה דוקא הכא אף שישנו בשאר מצוות ג"כ, וגם שינה מן הש"ס

א-לי ואנוהו" דוגמאות אחרות ממ"ש הרמב"ם, דהתם איתא "עשה לפנינו סוכה נאה ולולב נאה ושופר נאה ציצית נאה ס"ת נאה כו' בדין נאה בקולמוס נאה בבלבד אומן וכורכו בשיראין נאין". ואמאי שינה הרמב"ם וכ' דברים אחרים¹⁰ – "האכיל רעב כו' כסה ערום כו' הקדיש דבר"¹¹.

ד.

יבאר דהרמב"ם חידש כאן דכל חלב לה' אינו רק דין בהנהגת הגברא אלא הוא הידור בהחפצא דקרבן

ויש לומר הביאור בכ"ז, דהרמב"ם בהלכה זו נתכוון להגדיר בדין זה דכל חלב לה' באופן מיוחד, כמשי"ת.

מיהו, עדיין אינו מיושב דברי הרמב"ם כאן על בוררין, דמאחר שכ' הרמב"ם דדין זה אינו רק בקרבנות (ודלא כהדין ד"מבחר נדריכם" שהוא דוקא בקרבנות כנ"ל), אלא הוא דין כללי בכל דבר שהוא לשם שמים, "בכל דבר שהוא לשם הא-ל הטוב" (וכפי שהאריך להביא הדוגמאות לזה), א"כ, אמאי הזכיר הרמב"ם לדין זה שלפנינו רק כאן בהל' איסורי מזבח, ולא פירשו כבר במקומות שנשנו דינים אחרים, וטפי הו"ל להזכירו כבר מקודם לזה בחיבורו, בהל' מתנות עניים (כפ"ז או כפ"י), כהדוגמא שכ' כאן ב"האכיל רעב כו' כסה ערום כו"⁹ – וכבשו"ע שהביאו לדין זה דהרמב"ם בהל' צדקה (יו"ד ס"ו רמח). או הי' מזכירו אף קודם לזה, בהל' תפלה, כהדוגמא שהביא כאן ב"בנה בית תפלה".

ותו, הרמב"ם הזכיר להדיא בהל' תפלה כמה דינים מאופן בנין בית הכנסת דצ"ל "גבוהה מכל חצרות העיר כו". והוא ממש במקומו להזכיר אף לדין זה התם, ד"הרוצה לזכות עצמו" יבנה בית תפלה בדרך ש"יהי' נאה מבית ישיבתו". והתם הי' יכול להזכיר משאר דינים הנמשכים מזה בהחוב כללי ד"כל חלב לה'", שהזכירים הרמב"ם לפנינו.

גם צלה"ב, במה שהביא הדוגמאות הנ"ל לדין זה, דלכאורה שינה בזה מן הש"ס. דהנה, בשבת (קלג, ב. וש"ג) נקטו לענין חיוב "התנאה לפניו במצוות" (דילפינן לי' מן הכתוב (בשלח טו, ב) "זה

10 ענינים הנ"ל לא הובאו בס' הרמב"ם (ובכלל לא הביא הדרשה ד"זה א-לי ואנוהו – התנאה לפניו במצות"). אבל בעין משפט נסמן לב' מקומות ברמב"ם – הל' ס"ת פ"ז ה"ד ופ"ז מהל' לולב ה"ו – וצ"ע:

בהל' ס"ת שם כתב "כותב כתיבה מתוקנת נאה ביותר", ולכאורה אין זה מיוסד בדרשת הגמ' שם, כדמוכח מזה שלא הביא השאר (גם) בנוגע לס"ת (אבל בכס"מ שם מציין להגמ' ומעתיק גם השאר).

ובהל' לולב שם כ' הרמב"ם "מצוה מן המובחר לאגוד לולב והדס וערבה ולעשותן שלשתן אגודה אחת". ולכאורה גם זה אינו הענין ד"לולב נאה" שבגמ' שם שפשוט פירושו – שגוף הלולב עצמו יהי' נאה. אלא שגם על איגוד הלולב אי' בגמ' (סוכה יא, ב) דהמצוה היא משום שנאמר שזה א-לי ואנוהו (מובא במ"מ והגהמ"י שם). וראה אניצקלופדי' תלמודית ערך הדור מצוה (ע' רעו).

11 ולכאורה י"ל (כמ"ש באחרונים. אבל ראה שאגת ארי' ס"ג) דהרמב"ם ס"ל דאין הלכה כהאי תנא בגמ' דפי' "זה א-לי ואנוהו" – "התנאה לפניו במצות" כ"א כאבא שאול בגמ' שם ד"ואנוהו הוי דומה לו מה הוא חנון ורחום אף אתה כו", שזה הביא הרמב"ם (הל' דעות פ"א ה"ו) – אף שלא מהכתוב ד"ואנוהו" – או כדעת ר"י בן דורמסקית במכילתא בשלח שם דפי' "אעשה שלפניו מקדש נאה ואין נוה אלא בית המקדש כו", שג"ז הביא הרמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"א (אף שגם שם לא הביא הכתוב דואנוהו). ועצ"ע. ואכ"מ.

9 כפפ"ז ה"ו דהל' מתנ"ע.

בהא ד"למה נמנו כו", דבזה שלל החילוק הנ"ל והגדיר דין זה דכל חלב לה' שאף הוא קשור בגדר הקרבנות (מנחות) עצמן, דבמה ש(הקדים "מאחר שכולן כשרין למנחות למה נמנו" וגם) הביא הראי' "הרי נאמר בתורה והבל הביא גו" – נתכוון לחדש ד"יביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר" נוגע (לא רק במעשה הגברא, אלא אף) בהחפצא דקרבת.

דהנה, בראי' זו ד"הרי נאמר בתורה והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן וישע ה' אל הבל ואל מנחתו" – לא הסתפק לומר רק "והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן", אלא טרח להוסיף המשך הכתוב, ואפי' לא הזכיר רק "וישע ה' וגו'" אלא פירש הכל – "וישע ה' אל הבל ואל מנחתו". דבזה הדגיש והגדיר שהבאת קרבן "מן היפה המשובח ביותר" אינו רק דין במעשה הגברא, אלא הוא דין בחפצא דקרבת, דה"וישע ה'" לא הי' רק אל הבל במה שנהא כאן בהנהגת הידור ("יכוף יצרו"), כ"א גם "ואל¹⁴ מנחתו" בתור ענין בפ"ע.

ה.

יוסיף לבאר דמחולק גדר חלות קדושה

בקרבת משאר מצות, שאינו רק הסתעפות מעשיית המצוה אלא הוא גדר העשי'

וביאור הענין:

הנה, מצינו גדר מיוחד בחיוב קרבנות מה שא"א למוצאו בכל דיני התורה – בנוגע לגדר

דהנה, בהשקפה ראשונה הי' נראה, דמחולקים בעצם גדרם דין כל חלב לה' ודין מבחר נדריכם שלפנ"ז ברמב"ם. דדין מבחר נדריכם ודאי הוי דין בהחפצא (נדריכם), היינו שהוא נוגע לגוף קדושת הקרבן, שמגדר קדושת הקרבן עצמו אסור שתהי' בו פחיתות, אפילו לא (במראהו) שיהי' כחוש וכעור (אף שאינו מום), וכעין "בזיון קדשים" (ראה ריש הל' איסורי מזבח סה"ב).

משא"כ הא דסוף הל' איסורי מזבח ד"יביא קרבנו מן היפה והמשובח ביותר", אינו דין בהחפצא דקרבת, רק הוא דין על הגברא והוי גדר בהנהגה, וכדיוק ל' הרמב"ם "הרוצה לזכות עצמו יכוף יצרו הרע כו". ולחילוק זה יתחוויר גם מה שאינו דין פרטי בקרבנות, רק הוא דין כללי ב"כל דבר (הנעשה ע"י הגברא באופן שמקשרהו לשם שמים –) שהוא לשם הא-ל הטוב", ושייך בכל המצוות, דהא הידור הוא במעשה הגברא¹², "הרוצה לזכות עצמו"¹³, שכל דבר שעושה לשם הא-ל הטוב יהא "מן הנאה והטוב".

וזהו שחידש הרמב"ם כאן במה שהאריך

12) להעיר (יתירה מזו) מריטב"א שבועות (טו), א ד"ה אלא גדולות) שהדין מבחר נדריכם (ושאר הדרשות בנוגע לקרבן שיהא מן המובחר) "משום דאיכא מצוה לעשות מן המובחר שיהא הקרבן חשוב בעיניו וכדאמר' בעלמא התנאה לפניו במצות שלא יהא מצות בזויות עליו כו" (וע' לשון הרמב"ן שם). וכן משמע בשאג"א ס"ג.

13) ולכן דוקא בזה צ"ל "נאה מבית ישיבתו" ועד"ז בהשאר שצ"ל מהיפה ביותר שיש לו. שזה נוגע רק לזכות עצמו יכוף יצרו הרע", ולא בנוגע לגוף הקרבן כו'. ולהעיר מל' הרמב"ם בהל' ביהב"ח שם "ומפארים אותו ומייפין כפי כחן אם יכולין לטוח אותו בזהב ולהגדיל במעשיו ה"ז מצוה".

14) שלכן נאמר עוה"פ ואל (ע"ד על על הפסיק הענין – מו"ק כו, א).

הוא הפעולה על החפצא – שנקרב קרבן לה, מסירת הבהמה וכו' לשמים. ורק שסדר אופן הפעולה על החפצא, הוא מה שנקבעו הדינים על הגברא דתחילה מקדיש הבהמה ואח"כ מביאה למקדש כו' עד שמקריבין אותה (בשליחות בעל הקרבן¹⁷) ע"ג המזבח.

ויבואר החילוק בין שאר מצוות לקרבן (בהפעולה על החפצא) בסגנון פשוט יותר, דבכל המצוות אף אחר שקיים הגברא המצוה ונעשית עי"ז החפצא תשמישי מצוה וכיו"ב, מ"מ נשאת היא בבעלות הגברא. וענין זה¹⁸ מה שהאדם מוסר חפצו לגמרי לגבוה, ומן השמים "מקבלין" ממנו, מצינו רק בהקרבת קרבן.

ו.

עפ"ז מבאר דהרמב"ם לא מיירי כלל מדין "התנאה לפניו במצות", אלא גדר מחודש בהידור קרבן

ובזה מחוויר שפיר החילוק בין דינא דגמרא לענין "זה א-לי ואנוהו, התנאה לפניו במצות", ודין הרמב"ם ד"יביא קרבנו מן היפה ומשובח ביותר". דדין הידור מצוה, ודאי גדרו כגדר כל עצמה של מצוה, שאינה (כ"כ) בשביל החפצא, אלא על מנת קיום המצוה של הגברא. וכלשון הש"ס "התנאה לפניו במצות", היינו שהעיקר בזה מה שיתנאה

קדושת החפצא דהמצוה. דבכל המצוות עיקר גדרם הוא במה שמחוייב האדם במעשה, היינו דמהותם הוא מעשה הגברא מה שמקיים חיוב שעליו, אבל אין העיקר בזה לגרום חלות קדושה בהחפצא, ורק שחיוב שעליו מקיים ע"י החפצא ועי"ז משתנית גדר החפצא לדין. ובה גופא מצינו כמה דרגות עד כמה משתנית החפצא ע"י עשיית הגברא¹⁵, דיש חפצא שחל עליו גדר "תשמישי מצוה", ויש ששם "תשמישי קדושה" עליו. מיהו לא זהו גדר המכוון דמעשה הגברא מה שנפעל חלות בהחפצא, אלא עיקר הענין בעשייתו הוא מה שמקיים חיוב שעליו, ורק שמפעולת הגברא מסתעפת חלות על החפצא (ד"תשמישי קדושה", "תשמישי מצוה" וכו').

אבל בקרבנות¹⁶ גדר החיוב עצמו הוא בחלות הקדושה דגוף הקרבן, פירוש דגדר העשי' היא בזה עצמו שתחול קדושה על הקרבן, ולא שחלות הקדושה היא רק תוצאה מעשיית המצוה שהיא ענין בפ"ע, אלא היא היא גוף העשי' מה שמחיל קדושה על החפצא, דקרבן היינו שמוסר דבר מעצמו ומקדישו לשמים. ובודאי איכא כאן גם מה שמתקיימת המצוה על ידו בעשיית גברא, שמקיים חיוב שעליו – לעשות כנדר שנדר להביא קרבן וכיו"ב, או שמקיים חיוב שעליו להביא סוג הקרבן שבו מחוייב. מיהו לא זהו עיקר גדר העשי' מה שמקיים חיוב שעליו, אלא בעיקר

17) וראה קידושין כג, ב ובתוס' שם. וש"נ.

18) ולהעיר מהשקו"ט (מפענח צפונות פ"א ס"ה. וש"נ) אם יש בס"ת קנין עצם כמו שאר חפץ השייך לבעליו או יש בו רק קנין התואר, דהקריאה הוה דבר של הקדש ושייך לגבוה, וכל היכא דאיתא בי' גזא דרחמנא איתא (וע"ש, שמחלק בין ס"ת של יחיד ושל רבים).

15) ראה מגילה כו, ב. תושו"ע או"ח סי' קנד. יו"ד סרפ"ב. וראה שו"ע אדה"ז סמ"ב ס"ו.

16) וי"ל שמעין זה הוא בכתיבת ס"ת, שענינה הוא שמקדשו בכתיבתו, ובפס האזכרות שבו, כמובן בפשטות, ועפ"ז יומתקו דברי הרמב"ם בהל"ס"ת שם.

ולכך ענין "ירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר" שמביא שלימות יתירה בהמסירה לגבוה דקרבו, אינו דין וגדר ב"מוקדשים" או ב"מעשה הקרבנות" – דבזה נכללין כל הפרטים דמעשה הקרבן ולא רק מה שנקרב על המזבח, אלא הוא דין בהל' (איסורי) מזבח, גמר ושלימות קדושת הקרבן, שהוא בהבאתו ע"ג המזבח.²¹

ועפ"ז מחזור שפיר מה שהביא הרמב"ם דוקא הדוגמאות הנ"ל, ד"בנה בית תפלה וכו'" (שאף בהם ישנו לדין זה ד"הי' מן הנאה והטוב"), ולא הדוגמאות שבש"ס. דהכא לא מיירי הרמב"ם כלל מענין גדר הידור מצוה, הידור בהדבר שבו נעשית המצוה, אלא "כל דבר שהוא לשם הא-ל הטוב", היינו כל דבר השווה בגדרו לקרבן ע"ג המזבח, במה שמוסרין אותו "לשם הא-ל הטוב". וזהו "בנה בית תפלה", שמוסר ממונו לקדשו לה²². ועד"ז "הקדיש דבר", שתוכנו הוא שנותנו "לשם הא-ל".

ואף הדוגמאות שבינתיים, "האכיל רעב כו" כסה ערום כו" – כבר ביאר הגאון מרגצ'וב²³, דבצדקה איתנהו ב' גדרים, צדקה בגדר מצוה וצדקה שהיא מדין כפרה. וזהו שהדגיש הרמב"ם "האכיל רעב . . כסה ערום", דענינים

הגברא ויקיים המצוה באופן ד"ואנוהו", ובמילא אמרי' "עשה לפני סוכה נאה ולולב נאה כו". דבמה שהמעשה שבו מקיים המצוה נאה הוא, הוי עשיית הגברא באופן ד"התנאה לפניו", לפני ה'. וזהו המכוון בהידור זה.

משא"כ בקרבנות, מה שצריך להביא "מן היפה המשובח ביותר" אינו (רק) בשביל "התנאה לפניו" דהגברא, אלא איפכא, הידור זה הוא חלק ופרט בגדר הקרבן לה', דכשמביא מן המשובח והנאה – נעשה הקרבן לה' שענינו קדושה והקרבה לה' (שמוסרו לגבוה) בשלימות ובהידור יותר¹⁹.

וזהו הטעם שהביאו הרמב"ם לדין זה רק בהל' איסורי מזבח, ולא הזכירו מקודם, להדגיש מה שהלכה זו היא דין בגדר "מזבח" דוקא, ויתירה מזו – דין זה נוגע בהל' (איסורי) מזבח אפילו יותר מהל' מעשה הקרבנות, דהא כנ"ל עיקר גדר הקרבן בקדושתו ומסירתו לה'. ואף שעשיית האדם בחיוב קרבן, ראשיתה עוד במה שמקדיש הקרבן קודם שנקרב ע"ג המזבח, מ"מ, עיקר מהות וגדר המצוה הוא בהקרבת הקרבן ע"ג המזבח, דכשנעשה לחמו של מזבח²⁰, ואיכא אכילת מזבח (ובחים יג, ב. וש"נ. ת"כ צ ז, יח), נעשה חלק משולחן גבוה.

21 להעיר מהק"ו במשנה מנחות פו, סע"א: כל המנחות היו בדין שיטענו שמן זית זך מה מנורה שאינה לאכילה כו' מנחות שהן לאכילה אינו דין שיטענו שמן זית זך. וברש"י כת"י שם: שהן לאכילה אכילת מזבח.

22 משא"כ הא דבבבין ביהמ"ק "מפארין אותו ומייפין כו'" (הל' ביהב"ח שם) הוא לא רק כדי "לזכות עצמו כו" כ"א "ה"ו מצוה" (הל' ביהב"ח שם). ואכ"מ.

23 הובא בצפ"ע המלוקט ע"ס עבודה הל' איסורי מזבח כאן (אלא ששם מפרש דברי הרמב"ן כאן באופן הפכי).

19 עפ"ז יש להוסיף ביאור בהחילוק בין דין הידור מצוה גבי מילה, דבציצין שאין מעכבין את המילה אין חזור עליהן לאחר ססילק ידו (שבת קלג, ב. וברש"י שם), משא"כ כאשר שחט כחושה בשבת חייב לחזור ולשחוט את השמינה (מנחות סד, א) – ראה אנציקלופדי' תלמודית שם (ע' רעה), וש"נ.

20 ראה זבחים פג, ריש ע"ב. רמב"ם הל' פסולי המוקדשין פ"ג הי"ב. וברש"י שם ע"א במשנה "המזבח מקדש – אפילו דבר פסול שעלה למזבח קדשו המזבח ליעשות לחמו כו".

ומשובח ביותר" בנתינת הגברא לה, כן הוא גודל ההוספה בשלימות הכפרה וריצוי הגברא²⁶ (הנפעל ע"י המזבח) – "לזכות עצמו" כל' הרמב"ם. וכהא דמצינו כמה סוגים בריצוי קרבן (התלויים בכוונת הגברא), כיפר ולא כיפר (ראה זבחים ו, א ואילך), וחילוק בין ריצוי החטאת וריצוי דעולה (שם ז, סע"א ואילך), ועוד (ראה לקו"ש ח"ב ע' 13 ואילך).

[וימתק יותר להמבואר במפרשים, ובפרט ברמב"ן עה"ת, בטעמי מצות קרבן – דביאר הרמב"ן (פרשתנו א, ט, וראה גם של"ה מס' תענית (ריא, ב) מרקנטי), בטעם שהקרבות מכפרין, "שיחשוב האדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלקיו בגופו ובנפשו וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה . . דמו (דהקרבת) תחת דמו נפש תחת נפש". ולכך, מובן דכפייית יצרו הנ"ל אינו ענין צדדי בהקרבת קרבן ע"ג המזבח, או עכ"פ פרט נוסף בענין הקרבן, אלא הוא הוא כל גדר הקרבן, "יכוף יצרו הרע", שבזה הוא הריצוי והכפרה דקרבת].

הללו שבצדקה הוא מכלל צדקה שהיא בגדר כפרה²⁴, וכתוכן הכתוב (ישעי' נח, ז) "פרוס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית כי תראה ערום וכסיתו", דהכתוב מיירי בדברים שעושין ביום התענית (כבפסוקים שם לפניו) לתשובה וכפרה (על דרך ענין הקרבנות).

ויש להוסיף בזה, דב' גדרים שנמצאו בדין ד"יביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר" – (א) מדיני "איסורי מזבח", דהיינו דין בחפצא דקרבת (והקרבתו ע"ג המזבח), (ב) מעשה הגברא שבזה, "הרוצה לזכות עצמו יכוף יצרו הרע וירחיב ידו" – כרוכים ותלויים הם זב"ז, קשורים זל"ז. דגמר ושלימות קדושת החפצא דקרבת לה, שהוא בהקרבתו ע"ג המזבח, הוא ג"כ בעצמו הסיבה לריצוי²⁵ וכפרת האדם הנפעל ע"י הקרבן. שלזה (כפרה וריצוי שע"י קרבן) רמז הרמב"ם במ"ש "לזכות עצמו".

ולכך, לפי שיעור גודל "יכוף יצרו הרע וירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה

24 משא"כ מצד גדר מצות צדקה – "ערום . . אם היו מכירין אותו מכסין אותו לפי כבודו" (רמב"ם הל' מתנע"פ ז' ה"ו), ולא הובא שם הדין (ההידור) שיכסה "מן היפה שבכסותו (דהנותן)".

25 להעיר מפרש"י פרשתנו ב, ב ד"ה אזכרתה.

26 להעיר מפרש"י (ד"ה וצריכי) – יומא לד, רע"ב: ע, סע"ב.

הדרך להצלחה בלימוד התורה

ובזה צפון אשרו הן בגשמיות והן ברוחניות

במענה למכתבו מ... בו שואל:

(א) מהי העצה לכוונה בתפלה.

ההתבוננות לפני התפלה עכ"פ איזה רגעים לפני מי הוא הולך להתפלל. ומהנכון שילמוד ג"כ בעל פה מהתחלת ריש פרק מ"א בתניא עד תיבת המלך (ע"ב), ולפני התפלה יחזור על זה בדבור או במחשבה בתוכן הדבר. וכן בימות החול קודם התפלה יפריש איזה פרוטות לצדקה.

(ב) מהי העצה ללימוד התורה ולהתמדה בזה.

ההתבוננות האמורה מועילה גם בנוגע ללימוד התורה, והעיקר בשני הענינים הוא הרעיון אשר התורה והתפלה וכל המצות ניתנו לטובת האדם, ובזה צפון אשרו הן בגשמיות והן ברוחניות.

(ג) בודאי יודע הכתוב בכמה מספרי חכמינו וגדולינו אשר לכוונת התפלה, מועיל תפלה מתוך הסידור, ובלימוד התורה צריך להוציא בפה, ז.א. בדבור לא רק במחשבה.

(אגרות קודש חי"ז אגרת ו'רנט)

כשהשי"ת מסיר טרדות צריך להבין הרמזו...

מאשר הנני קבלת מכתבו מ... בו מודיע אשר קבל הניירות שלו והכל עבר ב"ה בכי טוב.

לקראת שבת

כה

ובודאי למותר להאריך ברמיזות הענין, כשרואים שהשי"ת מסיר טרדות ודאגות צריך להבין הרמז, אשר ביכולתו ובמילא גם מזכותו וחיובו להתעמק בלימוד תורתנו תורת חיים בהעמקה הדרושה, ובלשון התניא התקשרות והתחברות שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאוד ויתקע מחשבתו בחוזק וכו' ואינו מסיח דעתו כו', שזהו ג"כ הצנור והכלי להוספה בברכת השי"ת מכאן ולהבא הן בגשמיות והן ברוחניות.

ואם בכל אחד הדברים אמורים, עאכ"כ בזה שזכה ללמוד בישיבת... ובפרט שע"י הנהגה טובה בכל האמור ישפיע גם על הרבים, חבריו, שגם הם ינהגו באופן האמור, שזכות הרבים מסייעתו.

(אגרות קודש חי"ז אגרת ו'רנד)

ככל שירבה ביראת שמים... תתרבה ברכת ה' בהצלחה בלימודו

...וכן שואל עצה להצלחה בלימוד התורה.

כבר מלתו אמורה, יגעת ולא מצאת אל תאמין, ז.א. שבידו הדבר תלוי ונתנו לו הכחות על זה, אלא ככל שירבה ביראת שמים ביחד עם ההוספה בלימוד התורה, תתרבה ברכת השי"ת בהאמור, והרי דבר משנה, כל מי שיראתו קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת.

(אגרות קודש חי"ז אגרת ו'רסד)

ככל שתגדל ידיעות התלמידים והתמדתם, יתרבה ג"כ צמאונם

בנועם קבלתי מכתבו מ... אודות ביקורו בישיבת... ותוצאות הבחינות אשר השביעו רצונם.

ויהי רצון אשר בהנוגע להתלמידים כיון שהגשמיות משתלשלת מהרוחניות, ובענינים גשמיים הרי נאמר, מי שיש לו מנה רוצה מאתים, מי שיש לו מאתים רוצה ד' מאות, הרי ככל שתגדל ידיעות התלמידים והתמדתם, יתרבה ג"כ צמאונם ושקידתם בלימוד תורת ה' תמימה, הנגלה והפנימיות גם יחד...

ומשנה ת"ח לכת"ר וחבירו בעד בשורה הטובה, והעיקר אשר בטח ע"י הבחינה עוררו בהתלמידים קנאת סופרים עלי' נאמר תרבה חכמה, ובלשון הזהר (ח"ב ככו, ב) אסגיאו משיכו דחכמתא, והוסיף ביאור אדמו"ר הצ"ע ע"פ מרז"ל (שבת קנב, ב): מי שיש בו קנאה מרקיב, שהוא כענין התולע דקדושה שמרקיב הארוז, מדות דנה"ב, וע"ד המבואר בארחות צדיקים שער יד על מרז"ל האמור קנאת סופרים תרבה חכמה, כי תראה אדם שלומד וכו' וכן לענין כל המצות כו' ומציין ג"כ לסוטה ג, ע"א (אור התורה ויצא ד"ה ותקנא רחל באחותה).

בברכה לבשו"ט, אין טוב אלא תורה ומצותי, תכה"י מתוך שמחה וטוב לבב.

(אגרות קודש חי"ז אגרת ו'ער)

ההאזנה והקליטה בדרכי החסידות

ישיש זה בעמדו על מפתן היכל חיי החיים – ימים אחדים לפני הסתלקותו, סיפר בנועם נפלא וברגש פנימי אחת התורות המתיחסות אל העבודה והעיד על עצמו שכל ימיו צללו באזניו הוד קולו הקדוש של רבנו הזקן בפירוש "שככה לו", ואנן מה נענה אבתרי'

אהבת רעים – אחד מהיסודות בדרכי החסידים

מה מאושר הנני בראותי מדה טובה והנהגה חסידותית באחד מאנ"ש בכלל, ובענין אהבת רעים בפרט אשר זהו אחד מהיסודות בדרכי החסידים שיסדו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

והנה מלבד גודל הענין דאהבת ישראל אשר הוד כ"ק רבנו הזקן הואיל לאמר באחת התורות רבים, כי ואהבת לרעך כמוך הוא כלי לואהבת את הוי' אלקיך, הנה לבד זאת הרי הדברים קל וחומר, ומה כשחוזרים תורתנו של אחד הרביים הנה גורמים שפתותיו הק' דובבות – הכוונה בזה הקשר והיחס – הנה מכל שכן דכאשר מקיימים בפועל איזו הנהגה טובה עד כמה גורמים קורת רוח להוד נשמת כ"ק אבותינו רבותינו הק' אשר מסרו נפשם הקדושה ממש בשביל לקבוע מדות טובות באנ"ש.

לקראת שבת

כז

בכל ענין שהשי"ת הזמין לנו, צלצלו באזניים דברי קדשו של רבנו הזקן "שככה לו"

החסיד הישיש ר' יצחק שאול נ"ע מפאָהאַר סיפר להחסיד ר' גרשון דוב נ"ע אשר באחת התורות הראשונות שזכה לשמוע מהוד כ"ק רבנו הזקן, היתה תורה זו:

"אשרי העם שככה לו אשרי העם שהוי' אלקיו – מי שהוא עובד הוי' ופעל בתוכו שה"ככה" הוא שלו, שכפי שצריכים להיות – כך הוא, באדם זה – הוי' אלקיו".

תורה זו – אמר ר' יצחק שאול לר' גרשון דוב – העמידה אותנו על הרגלים, וכל ימיי הנה בכל ענין שהשי"ת הזמין לנו, צלצלו באזניים דברי קדשו של רבנו הזקן "שככה לו".

כמה מן ההאזנה והקליטה בדרכי החסידות נרגש בסיפור קצר זה. איש בן תשעים שנה, ועל פי סיפורו של הר' גרשון דוב הי' בעל כשרונות מצוינים ובעל ידיעה גדולה ורחבה בנגלה ובדא"ת.

חבריו החסידים המליצו עליו: יצחק שאול הוא בור סוד שאינו מאבד טיפה. וכשהיו מתוועדים יחדיו, ור' יצחק שאול הי' מספר איזה סיפור מאשר ראה או שמע בויטבסק, ליאזני, ליאדי וליובאוויטש וחוזר על אותו המאמר ששמע אז והי' מדייק לספר באותיות מדוייקים ויסמן את המקום – בית הכנסת, בית וחדר – ששם ראה או שמע המאמר או הסיפור המסופר, הי' החסיד ר' עזריאל יעקב מלמד – דוד של ר' גרשון דוב – אומר "אופיאנאהא קאפליא דאראגא", כלומר, אצל השותה לשכרה גם טיפה יקרה.

ואנן מה נענה אבתרי'

ר' יצחק שאול הי' אחד ממקושרי הוד כ"ק רבנו הזקן מתחלת התגלותו – בעודו בויטבסק – עד יומו האחרון בעלמא הדין, כי ר' יצחק שאול הי' בין החסידים הולכי רגל אשר הלכו עם כ"ק רבנו [הזקן] בעת עזבו את ליאדי, וכל ימי נשיאות של הוד כ"ק רבנו האמצעי וחמש עשרה שנה מימי נשיאות של הוד כ"ק אאזמו"ר אדמו"ר "צמח צדק".

הישיש הלזו בעמדו על מפתן היכל חיי החיים – ימים אחדים לפני הסתלקותו, סיפר בנועם נפלא וברגש פנימי אחת התורות המתחסות אל העבודה והעיד על עצמו שכל ימיו צללו באזניו הוד קולו הקדוש של רבנו [הזקן] בפירוש "שככה לו", ואנן מה נענה אבתרי'.

כולנו כאחד יודעים שהתורה והעבודה נצחיים המה, וסדנא דארעא חד הוא, ואין הדבר תלוי אלא בנו.

יחוס השי"ת וירחם ויאיר את המוחות ויעיר את הלבבות לגשת אל העבודה, להגדיל אור התורה והעבודה עפ"י תורת החסידות.